

УДК 343.3/7

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.74.52>

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНІВ, ВИКОРИСТАНИХ В ДИСПОЗИЦІЇ СТ. 436-2 КК УКРАЇНИ

Олейніков Д.О.,
кандидат юридичних наук,
професор спеціальної кафедри № 4 ІПЮК
для СБУ НЮУ ім. Ярослава Мудрого,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8515-5241>
Denoleynikov2015@gmail.com

Сердечна А.Ю.,
старший викладач кафедри кримінального права та кримінології Навчально-наукового
гуманітарного інституту НА СБ України
9077ai9077@gmail.com

Олейніков Д.О., Сердечна А.Ю. Науково-практичний аналіз термінів, використаних в диспозиції ст. 436-2 КК України.

У статті проведено науково-практичний аналіз термінів, використаних законодавцем в диспозиції статті 436-2 КК України, і які, по-суті, є новацією в науці кримінального права України. Зокрема надано авторське тлумачення таких форм об'єктивної сторони вказаного вище кримінального правопорушення, як «виправдовування», «визнання правомірною», «заперечення», «гlorифікація». Додатково авторами здійснено: обґрунтування з точки зору вітчизняного законодавства та міжнародного права фактів збройної агресії російської федерації проти України, розпочатої у 2014 році, та тимчасової окупації частини території України; осмислення загальних причин криміналізації діянь, що утворюють об'єктивну сторону кримінального правопорушення, передбаченого ст. 436-2 КК України; розгляд вказаних вище термінів в їх загальному значенні та в значенні, обумовленому контекстом кримінальної відповідальності.

Неприйняття очевидного факту розв'язування військово-політичним керівництвом рф агресивної війни проти нашої країни та окупації частини територій, коли цей факт встановлено та визнано на рівні держави та міжнародною спільнотою, в умовах воєнного стану є передумовою з одного боку до колабораційної діяльності всередині держави, а з іншого боку – до підтримки злочину агресії представниками інших держав. Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, гlorифікація її учасників є частиною інформаційної війни рф проти України, спрямованої на нівелювання зовнішніх підстав для відбиття збройної агресії країни-терориста, а також недопущення гуртування суспільства навколо національної стратегії єднання задля відсічі загрозам національній державності, територіальній цілісності і недоторканності України.

Незважаючи на те, що з часу запровадження кримінальної відповідальності за вказані вище діяння минув час, достатній для формування судово-слідчої практики притягнення осіб до кримінальної відповідальності, теоретичне підґрунтя тлумачення окремих термінів ще не створено. В цілому наукові висновки, отримані в статті, можуть бути початком формування такого підґрунтя.

Ключові слова: виправдовування збройної агресії рф проти України, заперечення збройної агресії рф проти України, визнання правомірною збройну агресію рф проти України, гlorифікація учасників збройної агресії рф проти України.

Oleynikov D.O., Serdechna A.Yu. Scientific and practical analysis of the terms used in the disposition of Art. 436-2 of the Criminal Code of Ukraine.

The article carries out a scientific and practical analysis of the terms used by the legislator in the disposition of Article 436-2 of the Criminal Code of Ukraine, and which, in fact, are an innovation in the science of criminal law of Ukraine. In particular, the author's interpretation of such forms of the objective side of the

above-mentioned criminal offense as «justification», «recognition as legitimate», «denial», «glorification» is given. In addition, the authors carried out: substantiation from the point of view of domestic legislation and international law of the facts of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, which began in 2014, and the temporary occupation of part of the territory of Ukraine; understanding the general reasons for the criminalization of actions that form the objective side of the criminal offense provided for in Art. 436-2 of the Criminal Code of Ukraine; consideration of the above terms in their general meaning and in the meaning determined by the context of criminal liability.

The non-acceptance of the obvious fact that the military-political leadership of the Russian Federation launched an aggressive war against our country and occupied part of the territories, when this fact was established and recognized at the state level and by the international community, in the conditions of martial law, is, on the one hand, a prerequisite for collaborative activities within the state, and on the other hand, to the support of the crime of aggression by representatives of other states. Justification, recognition as legitimate, denial of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, glorification of its participants are part of the information war of the Russian Federation against Ukraine, aimed at leveling the external grounds for repelling the armed aggression of the terrorist country, as well as preventing society from rallying around a national strategy of unity to repel threats to the national statehood, territorial integrity and inviolability of Ukraine.

Despite the fact that since the introduction of criminal liability for the above-mentioned acts, enough time has passed for the formation of judicial and investigative practice of bringing people to criminal liability, the theoretical basis for the interpretation of certain terms has not yet been created. In general, the scientific conclusions obtained in the article can be the beginning of the formation of such a foundation.

Key words: justification of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, denial of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, recognition of the legitimate armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, glorification of the participants in the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Законом України від 03 березня 2022 року № 2110-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції» Кримінальний кодекс України було доповнено статтею 436-2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників» [1].

Обґрунтовуючи доцільність змін до національного законодавства про кримінальну відповідальність, автори вказаного Закону зазначили, що необхідність розробки законопроекту обумовили нерозробленість законодавства та необхідність протидіяти ворожим інформаційним впливам засобами кримінально-правової політики. Прояви ворожої пропаганди, які негативно впливають на суспільну свідомість в Україні, були і залишаються вагомою складовою гібридної війни проти України [2]. Серед елементів такої пропаганди особливу небезпеку являють собою:

1) виготовлення та поширення в Україні інформаційних матеріалів, спрямованих на пряме чи опосередковане виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, розпочатої у 2014 році, у тому числі шляхом представлення збройної агресії РФ проти України як «внутрішнього конфлікту», «громадянського конфлікту», «громадянської війни», заперечення тимчасової окупації частини території України;

2) глорифікація осіб, які здійснювали збройну агресію РФ проти України, розпочату в 2014 році, представників як збройних формувань РФ, так і іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих РФ, а також представників окупаційної адміністрації РФ, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних РФ самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України, у тому числі, шляхом їх визначення як «повстанці», «ополченці», «ввічливі військові люди».

Статтею 436-2 КК України запроваджено низку термінів, раніше невідомих кримінальному праву. Так, наприклад, дії, що полягають в «виправдовуванні», «визнанні правомірним» та «глорифікації», були криміналізовані вперше. Така ж форма об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення як «заперечення» була запроваджена в той же день Законом України № 2108-IX «Про внесен-

ня змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» у ст. 111-1 КК України. Незважаючи на те, що з часу прийняття вказаних законів вже сформувалась слідчо-судова практика притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за відповідні кримінальні правопорушення, все ж необхідно враховувати важливість зрозумілості норм кримінального права для однаковості їх застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Незважаючи на те, що кримінальну відповідальність за виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікацію її учасників встановлено більше, ніж півроку назад, а кількість обвинувальних вироків у вказаній категорії кримінальних проваджень перевищує 130, на жаль, ґрунтовних наукових розробок, що були б спрямовані на формулювання визначень, які законодавець використав вперше, доповнивши КК України статтею 436-2, поки що немає. Разом з цим, в частині дослідження тих або інших аспектів кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку необхідно відзначити наукові праці таких вчених як А. Васильєв, М абак, О. Бантишев, М. Даньшин, В. Іващенко, І. Карпець, В. Комарницький, Я. Лантінов, С. Моханчук, А. Павловська, В. Панов, О. Пироженко, Є. Письменський, В. Поповичук, Ю. Резнік, Є. Ромінський, Е. Трикоз, Ю. Філей, М. Хавронюк, О. Шамара, І. Усенко та ін., здобутки яких і стануть підґрунтям для отримання подальших результатів.

Метою цієї статті є науково практичний аналіз та визначення окремих термінів, які були використані законодавцем у ст. 436-2 КК України, зокрема, «виправдовування», «визнання правомірною», «заперечення», «глорифікація». Зазначена мета обумовлює досягнення таких завдань як а) обґрунтування з точки зору вітчизняного законодавства та міжнародного права фактів збройної агресії російської федерації проти України, розпочатої у 2014 році, та тимчасової окупації частини території України, б) осмислення загальних причин криміналізації діянь, що утворюють об'єктивну сторону кримінального правопорушення, передбаченого ст. 436-2 КК України; в) розгляд вказаних вище термінів в їх загальному значенні та в значенні, обумовленому контекстом кримінальної відповідальності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Законодавчі ініціативи, спрямовані на криміналізацію публічного заперечення факту збройної агресії російської федерації і тимчасової окупації частини території України, мали місце ще 2 роки назад, коли народним депутатом України О.А. Дундою було запропоновано доповнити КК України статтею 436-2, яка передбачала встановлення кримінальної відповідальності за публічне заперечення факту воєнної агресії російської федерації до України, окупації російською федерацією частини території України і ведення російською федерацією гібридної війни проти України, а також виготовлення та розповсюдження матеріалів із таким запереченням [3]. В пропозиціях Міністерства культури та інформаційної політики України щодо змісту законопроекту було зазначено, що криміналізація такого діяння є хибним кроком на шляху до розвитку громадянського суспільства та забезпечення свободи слова в Україні. Також автори пропозицій зазначили, що відсутність легального визначення понять «публічне заперечення» та «гібридна війна» у разі прийняття законопроекту у запропонованій редакції «створюватимуть ризики, що можуть потенційно спричинити переслідування значної кількості громадян, які проживають на території України та на тимчасово окупованих територіях України» [4].

Якщо перший аргумент вказаних вище пропозицій в умовах воєнного стану виявив свою тотальну неспроможність, то другий – щодо ризиків, які створює відсутність легального визначення термінів, що використовуються в статті Особливої частини КК України, є абсолютно слушним. Як вказувалось вище, наявність визначення того або іншого поняття в правозастосовній практиці впливає на його зрозумілість і, як наслідок, на однаковість його застосування.

Так, під зрозумілістю кримінального закону О.М. Мусиченко пропонує розуміти якісну властивість кримінального закону, яка полягає у максимальній наближеності закладеного законодавцем змісту тексту кримінального закону, оформленого за допомогою відповідних засобів юридичної техніки, до внутрішнього інтерпретаційного тексту суб'єктів кримінально-правових відносин, а також тих суб'єктів, які є їх потенційними учасниками [5, с. 131]. На думку ж І.Ю. Настасяк результатом з'ясування норми права слід вважати «висновки суб'єкта тлумачення норми права, отримані за допомогою всієї сукупності способів тлумачення, адекватні дійсному змісту норми права та такі, що відповідають критеріям істинності й правильності результату тлумачення» [6, с. 84]. Таким чином, спробуємо інтерпретувати використані в ст. 436-2 КК України терміни в контексті об'єктивної сторони цього злочину.

Кримінальна відповідальність за відповідною частиною ст. 436-2 КК України настає у тому разі, якщо суб'єкт виправдовує, визнає правомірною, заперечує:

1) збройну агресію Російської Федерації проти України, розпочату у 2014 році, у тому числі шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього громадянського конфлікту;

2) тимчасову окупацію частини території України.

Чому законодавцем криміналізовано вказані вище діяння? Головною причиною є те, що діяння осіб, які утворюють вказані вище форми об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 436-2 КК України, є частиною інформаційної війни РФ проти України, спрямованої на нівелювання зовнішніх підстав для відбиття збройної агресії країни-терориста, а також недопущення гуртування суспільства навколо національної стратегії єднання задля відсічі загрозам національній державності, територіальній цілісності і недоторканності України. Неприйняття очевидного факту розв'язування військово-політичним керівництвом РФ агресивної війни проти нашої країни та окупації частини територій в умовах, коли цей факт встановлено та визнано на рівні держави та міжнародною спільнотою, в умовах воєнного стану є передумовою з одного боку до колабораційної діяльності всередині держави, а з іншого боку – до підтримки злочину агресії представниками інших держав.

Про *факт збройної агресії РФ проти України* свідчать такі нормативно-правові акти, прийняті з 2014 року:

– Указ Президента України від 17 березня 2014 року № 303/2014 «Про часткову мобілізацію», яким констатовано, що «Суспільно-політична ситуація на Кримському півострові загострилася, мають місце неприхована агресія, захоплення російською стороною частини території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Незаконно створеними збройними формуваннями проросійського спрямування за підтримки військових підрозділів збройних сил Російської Федерації захоплюються та блокуються будівлі органів державної влади, органів влади в Автономній Республіці Крим, аеропорти, суходільні та морські транспортні комунікації, органи військового управління, військові частини та установи Збройних Сил України, що дислоковані на Кримському півострові» [7];

– Заява Верховної Ради України «Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подоланні її наслідків», схвалена Постановою Верховної Ради України від 15 квітня 2015 року N 337-VIII. У зазначеній Заяві Верховною Радою констатовано, що «збройна агресія Російської Федерації проти України розпочалася 20 лютого 2014 року, коли були зафіксовані перші випадки порушення Збройними Силами Російської Федерації всупереч міжнародно-правовим зобов'язанням Російської Федерації порядку перетину державного кордону України в районі Керченської протоки та використання нею своїх військових формувань, дислокованих у Криму відповідно до Угоди між Україною і Російською Федерацією про статус та умови перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України від 28 травня 1997 року, для блокування українських військових частин» [8];

– Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» від 18 січня 2018 року № 2268-VIII (втратив чинність на підставі Закону України від 21 квітня 2022 року №2217-IX), у якому визначено, що «Російська Федерація чинить злочин агресії проти України та здійснює тимчасову окупацію частини її території за допомогою збройних формувань Російської Федерації, що складаються з регулярних з'єднань і підрозділів, підпорядкованих Міністерству оборони Російської Федерації, підрозділів та спеціальних формувань, підпорядкованих іншим силовим відомствам Російської Федерації, їхніх радників, інструкторів та іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також за допомогою окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та підконтрольні Російській Федерації самопроголошені органи, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України» [9];

– постанова Верховної Ради України «Про Заяву Верховної Ради України у зв'язку з визнанням Російською Федерацією незалежності незаконних самопроголошених утворень на тимчасово окупованих територіях окремих районів Донецької та Луганської областей України» від 22 лютого 2022 року № 2093-IX, у якій зазначено, що 21 лютого 2022 року Президент Російської Федерації визнав незалежність незаконних самопроголошених утворень на тимчасово окупованих частинах території України та наказав ввести війська Російської Федерації на територію України. Цим рішенням Російська Федерація здійснила акт чергової агресії та вкотре грубо порушила державний суверенітет і територіальну

цілісність України в рамках міжнародно визнаних кордонів, а також низку міжнародно-правових актів багатостороннього і двостороннього характеру [10];

– Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». Зазначений Указ в якості підстави введення воєнного стану в Україні зазначає військову агресію Російської Федерації проти України [11];

– постанова Верховної Ради України «Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейської Комісії, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, урядів та парламентів іноземних держав щодо невизнання незалежності незаконних утворень на тимчасово окупованих територіях окремих районів Донецької та Луганської областей» від 15 березня 2022 року № 2039-IX, в якій зазначено, що застосування Російською Федерацією збройної сили проти України становить злочин збройної агресії і цей факт визнається міжнародною спільнотою [12];

– Укази Президента України від 14 березня 2022 № 133/2022, від 17 травня 2022 № 341/2022, від 12 серпня 2022 № 573/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні». Зазначені Укази в якості підстави продовження строку воєнного стану в Україні зазначають триваючу широкомасштабну збройну агресію Російської Федерації (далі – рф) проти України [13].

Отже, на рівні держави встановлено та закріплено положення про те, що збройна агресія рф проти України є продовжуваним діянням, яке розпочалось 20 лютого 2014 року та продовжується по теперішній час.

Факт *тимчасової окупації частини території України* зафіксовано у таких нормативно-правових актах:

– Законі України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 року № 1207-VII, де зазначається, що «Перебування на території України підрозділів збройних сил інших держав з порушенням процедури, визначеної Конституцією та законами України, Гаазькими конвенціями 1907 року, IV Женевською конвенцією 1949 року, а також всупереч Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1994 року, Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією 1997 року та іншим міжнародно-правовим актам є окупацією частини території суверенної держави Україна та міжнародним протиправним діянням з усіма наслідками, передбаченими міжнародним правом». Згідно ч. 2 ст. 1 вказаного Закону датою початку тимчасової окупації Російською Федерацією окремих територій України є 19 лютого 2014 року; Автономна Республіка Крим та місто Севастополь є тимчасово окупованими Російською Федерацією з 20 лютого 2014 року; окремі території України, що входять до складу Донецької та Луганської областей, є окупованими Російською Федерацією (у тому числі окупаційною адміністрацією Російської Федерації) починаючи з 7 квітня 2014 року [14].

Тимчасово окупована рф територія України (тимчасово окупована територія) - це частини території України, в межах яких збройні формування Російської Федерації та окупаційна адміністрація Російської Федерації встановили та здійснюють фактичний контроль або в межах яких збройні формування Російської Федерації встановили та здійснюють загальний контроль з метою встановлення окупаційної адміністрації Російської Федерації (п. 7 ст. 1-1 Закону України від 15 квітня 2014 року №1207-VII).

Межі та перелік районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Донецькій та Луганській областях, визначаються Президентом України за поданням Міністерства оборони України, підготовленим на основі пропозицій Генерального штабу Збройних Сил України». Зокрема, Указ Президента України від 07 лютого 2019 року № 32/2019 визначає межі та перелік районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Донецькій та Луганській областях.

– Постанова КМУ від 16.04.2022 № 457 «Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України» визначено, що перелік територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), затверджується Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій за погодженням з Міністерством оборони на підставі пропозицій відповідних обласних, Київської міської військових адміністрацій [15].

Актуальні дані щодо меж окупованих територій містяться в Наказі Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України № 75 від 25.04.2022 (із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій № 80 від 28.04.2022, № 82 від

01.05.2022, № 85 від 06.05.2022, № 89 від 11.05.2022, № 92 від 14.05.2022, № 98 від 20.05.2022, № 100 від 25.05.2022, № 104 від 31.05.2022, № 105 від 01.06.2022, № 113 від 10.06.2022, № 119 від 14.06.2022, № 125 від 21.06.2022, № 132 від 22.06.2022, № 134 від 24.06.2022, № 138 від 29.06.2022, № 143 від 01.07.2022).

В постанові Верховної Ради України «Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейської Комісії, Європейського Парламенту, Ради Європи, Організації з безпеки та співробітництва в Європі та їх парламентських асамблей, урядів і парламентів держав світу щодо невизнання організації та проведення окупаційними адміністраціями Російської Федерації псевдореферендумів на тимчасово окупованих територіях України» від 29 липня 2022 № 2484-IX Верховна Рада України рішуче засудила будь-які намагання окупаційних адміністрацій держави-агресора – російської федерації організувати та провести псевдореферендуми на тимчасово окупованих територіях України. Крім того, вона закликала жителів тимчасово окупованих територій України не брати участі у провокативних і незаконних псевдореферендумах, які має намір провести держава-агресор, таким чином продемонструвавши єдність Українського народу та непорушність кордонів України [16].

Отже, на рівні держави встановлено та закріплено факт тимчасової окупації окремих територій України російською федерацією.

Враховуючи викладене вище, перейдемо до власне аналізу термінів, застосованих в диспозиції ст. 436-2 КК України.

Виправдовування. Автори Словника української мови визначають «виправдовувати» як «а) визнаючи кого-небудь невинним, правим, доводити це, б) допускати можливість чого-небудь, робити допустимим що-небудь, в) своїми діями, вчинками і т. ін. відповідати чому-небудь, бути гідним чогось» [17, с. 391]. Враховуючи загальне значення наведеного слова, виділимо відповідні його складові в контексті ст. 436-2 КК України:

а) «виправдовування» використовується в «вузькому» сенсі, оскільки «визнання правомірним» є складовою виправдовування;

б) предметом виправдовування є збройна агресія Російської Федерації проти України, розпочата у 2014 році, та тимчасова окупація частини території України;

в) суть виправдовування полягає у здійсненні інформаційного впливу на співрозмовника (аудиторію) з метою формування у останнього певного переконання.

Таким чином, вважаємо, що в контексті ст. 436-2 КК України під **виправдовуванням** збройної агресії РФ проти України, розпочатої у 2014 році, та тимчасової окупації частини території України слід розуміти наведення аргументів (псевдоісторичного, соціального, демографічного, національно-культурного чи іншого характеру) чи публічне висловлення своєї особистої думки, направлені на формування у адресата помилкового переконання в тому, що збройна агресія РФ проти України, розпочата у 2014 році, та тимчасова окупація частини території України мають своє логічне пояснення та відповідні підстави, з яких країна-агресор діє вимушено (виправдано). З іншого боку суб'єкт може наголошувати на тому, що збройна агресія РФ та подальша окупація окремих територій України була викликана неправомірними чи злочинними діями окремих державних, політичних чи громадських діячів, партій, рухів чи організацій, з огляду на що вона є виправданою. Зазначені дії також охоплюються ознаками складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 436-2 КК України.

Визнання правомірним. Що стосується другої форми об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. 1 ст. 436-2 КК України, то необхідно відзначити, що правомірною є поведінка, яка забезпечує організованість і гармонійність громадського життя, стійкий правопорядок; служить найважливішим чинником вирішення завдань і функцій держави і суспільства; задоволення інтересів суб'єктів права, в той же час відповідаючи усталеному порядку, встановленому нормами права.

Зміст же слова «визнавати» визначається як 1) вважати кого-, що-небудь дійсним, справжнім, законним, 2) давати позитивну оцінку кому-, чому-небудь, вважати кого-, що-небудь відповідним певним вимогам, 3) признаватися в чому-небудь, погоджуватися з чимсь, стверджувати істинність чогось [17, с. 282].

В контексті ч. 1 ст. 436-2 КК України **визнавати правомірним** – це наводити аргументи на користь того, що збройна агресія російської федерації проти України, розпочата у 2014 році, та тимчасова окупація частини території України були чи є необхідними для задоволення потреб українського народу чи його окремої частини (етнічних, національних, соціальних чи інших груп), встановлення правопорядку, захисту прав людей, та відповідають нормам і стандартам міжнародного права, тобто є правомірними та законними.

Головною відмінністю між наведеними термінами є те, що виправдовування передбачає наведення аргументів на користь того, що агресія РФ та окупація окремих територій України, які, хоча й є неправомірними з точки зору норм міжнародного права, проте були вимушеними з огляду на необхідність відновлення чи захисту прав та інтересів українського суспільства в цілому чи окремих його груп, а визнання правомірності вказаних актів агресії передбачає наведення аргументів на користь їх законності та відповідності міжнародним нормам чи стандартам.

Що стосується терміну «заперечувати», то він означає 1) не погоджуватися з ким-, чим-небудь у чомусь, висловлювати протилежну думку або доказ проти чогось, 2) виражати незгоду з чим-небудь, рухом, поглядом і т. ін., спростовувати що-небудь, 3) не визнавати існування, значення, доцільності чого-небудь [18, с. 406].

Таким чином, *заперечення збройної агресії* російської федерації проти України, розпочатої у 2014 році, та тимчасової окупації частини території України передбачає висловлення незгоди з вказаними вище офіційно встановленими фактами, їх спростування та/або наведення аргументів чи публічне висловлення своєї особистої думки, направлені на переконання адресата у тому, що збройна агресія російської федерації проти України, розпочата у 2014 році, та тимчасова окупація частини території України не мали місця та фактично не відбувались. Враховуючи, що вказані вище факти встановлені міжнародною спільнотою та визначені законодавчо, будь-які псевдологічні інсинуації з цього приводу, висловлені чи виражені іншим адресатам, не можуть вважатись формою реалізації свободи слова, а в умовах воєнного стану розглядаються як дії, вчинювані в інтересах країни-агресора.

Однією з форм заперечення збройної агресії РФ проти України, розпочатої у 2014 році, та тимчасової окупації частини території України є їх представлення як внутрішнього громадянського конфлікту. Означена форма не може розглядатись ні як виправдовування збройної агресії російської федерації проти України, розпочатої у 2014 році, та тимчасової окупації частини території України, ні визнання їх правомірними, оскільки останні 2 форми передбачають згоду суб'єкта на існування означених фактів. Представлення ж збройної агресії як внутрішнього громадянського конфлікту очевидно є формою її заперечення, оскільки в такому разі країна-агресор начебто виводиться з цього конфлікту чи виставляється миротворцем.

Погоджуємось із авторами практичного порадики з кримінально-правової кваліфікації колабораційної діяльності, які зазначають, що «дії громадянина України, які виражаються в публічному запереченні фактів збройної агресії РФ проти України та подальшої окупації агресором частини території нашої держави, можуть бути кваліфіковані як за ч. 1 ст. 111–1 КК України, так і за ч. 1 ст. 436–2 КК України. Тобто має місце конкуренція норм, яка в контексті слідчо-судової практики, що склалась останнім часом, поки що не призвела до негативних наслідків у вигляді незгоди судді з кваліфікацією, наведеною слідчим в обвинувальному акті, з подальшими процесуальними висновками» [19, с. 71].

Глорифікація в контексті норми, що аналізується, - це надання ореолу героїчності, підкреслено позитивне ставлення, патетичне наділення позитивними якостями з одночасним запереченням негативних (чи без такого) наступних адресатів:

- осіб, які здійснювали збройну агресію російської федерації проти України, розпочату у 2014 році,
- представників збройних формувань російської федерації,
- іррегулярних незаконних збройних формувань,
- озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих російською федерацією,
- представників окупаційної адміністрації російської федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України,
- представників підконтрольних російській федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України.

Глорифікація може бути вчинена як в усній формі, так і шляхом виготовлення відповідних матеріалів, дописів в мережі Інтернет. Вчинена в усній формі, глорифікація кваліфікується за ч. 1 ст. 436–2, всі інші форми можуть підпадати під ознаки ч. 2 ст. 436–2 КК України.

Також необхідно розуміти, що в більшості випадків глорифікація неможлива без заперечення, виправдовування чи визнання правомірними збройної агресії російської федерації проти України, розпочатої у 2014 році, та тимчасової окупації частини території України, тому такі дії, в залежності від ситуації, можна розглядати як ідеальну чи реальну сукупність злочинів.

Висновки. Запропоновані авторські визначення термінів «виправдовування», «визнання правомірною», «заперечення» збройної агресії російської федерації проти України, «глюорифікація» її учасників в контексті ст. 436-2 КК України, безумовно, не є остаточною істиною, проте, в цілому, відповідають потребам практичних підрозділів СБ України в частині боротьби з діяннями, які утворюють склад вказаного вище злочину. Подальші наукові розвідки в напрямі науково-практичного аналізу складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 436-2 КК України, в умовах воєнного часу є надзвичайно перспективними.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції : Закон України від 03.03.2022 № 2110-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110-20#Text> (дата звернення 02.11.2022).
2. Пояснювальна записка до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/555691> (дата звернення 02.11.2022).
3. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення кримінальної відповідальності за публічне заперечення факту збройної агресії Російської Федерації і тимчасової окупації частини території України: проект Закону України від 05.10.2020 № 4189. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ЛЮ3365А?an=3> (дата звернення 02.11.2022).
4. Пропозиції Міністерства культури та інформаційної політики України до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення кримінальної відповідальності за публічне заперечення факту збройної агресії Російської Федерації і тимчасової окупації частини території України». URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/bills_documents/document-1942827.pdf (дата звернення 01.11.2022).
5. Мусиченко О.М. Зрозумілість сучасного кримінального закону: монографія / О.М. Мусиченко. Миколаїв, 2021. 308 с.
6. Настасяк І. Ю. Тлумачення правових норм: навчальний посібник. Львів, 2009. 336 с.
7. Про часткову мобілізацію: Указ Президента України від 17.03.2014 № 303/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303/2014#Text> (дата звернення 01.11.2022).
8. Про Заяву Верховної Ради України «Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подолання її наслідків»: Постанова Верховної Ради України від 21.04.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-19#Text> (дата звернення 03.11.2022).
9. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text> (дата звернення 02.11.2022).
10. Про Заяву Верховної Ради України у зв'язку з визнанням Російською Федерацією незалежності незаконних самопроголошених утворень на тимчасово окупованих територіях окремих районів Донецької та Луганської областей України: Постанова Верховної Ради України від 22.02.2022 № 2093-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2093-20#Text> (дата звернення 01.11.2022).
11. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 04.11.2022).
12. Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейської Комісії, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, урядів та парламентів іноземних держав щодо невизнання незалежності незаконних утворень на тимчасово окупованих територіях окремих районів Донецької та Луганської областей: Постанова Верховної Ради України від 15.03.2022 № 2039-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2141-20#Text> (дата звернення 04.11.2022).
13. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 14.03.2022 № 133/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133/2022#Text> (дата звернення 04.11.2022); Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 17.05.2022 № 341/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573/2022#Text> (дата

- звернення 04.11.2022); Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 12.08.2022 № 573/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573/2022#Text> (дата звернення 04.11.2022).
14. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення 04.11.2022).
 15. Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.04.2022 № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 04.11.2022).
 16. Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейської Комісії, Європейського Парламенту, Ради Європи, Організації з безпеки та співробітництва в Європі та їх парламентських асамблей, урядів і парламентів держав світу щодо невизнання організації та проведення окупаційними адміністраціями Російської Федерації псевдореферендумів на тимчасово окупованих територіях України: Постанова Верховної Ради України від 29.07.2022 № 2484-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2484-20#Text> (дата звернення 04.11.2022).
 17. Русанівський Віталій (ред.). Словник української мови у двадцяти томах. Том 2. В – відсріблється. Київ, 2012. 976 с.
 18. Русанівський Віталій (ред.). Словник української мови у двадцяти томах. Том 5. З – зв'янути, Київ, 2014. 992 с.
 19. Буряк О.О. Колабораційна діяльність: загальні засади кримінально-правової кваліфікації: практич. порадник / за заг. ред. засл. юриста України А.З. Швеця. Харків, 2022. 98 с.